

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА
Кафедра німецької філології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В. О. декана факультету
іноземних мов

доц. Бораковський Л. А.

“ 26 ” 06 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політична комунікація

шифр і назва навчальної дисципліни

галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва галузі знань)
спеціальність	<u>035 Філологія</u> (шифр і назва спеціальності)
спеціалізація	<u>035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька</u> (шифр і назва спеціалізації)
факультет, відділення:	<u>факультет іноземних мов, кафедра німецької філології</u> (назва інституту, факультету, відділення)

Львів 2023 – 2024

Робоча програма з навчальної дисципліни «*Політична комунікація*» для студентів за спеціальністю 035 Філологія для спеціалізації 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька, Львів: ЛНУ, 2023. – 13 с.

Розробник: **Тетяна Миколаївна Мідяна**, доцент кафедри німецької філології, доктор філософії Тьубінгенського університету, кандидат філологічних наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри німецької філології

Протокол № 12 від “23” червня 2023 року

В.о. завідувача кафедри
німецької філології

(доц. Петрашук Н. Є.)

Ухвалено Вченою радою факультету іноземних мов

Протокол № 9 від “26” червня 2023 року

© _____, 2023__ рік

© _____, 2024_ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u>	Вибіркова	
Модулів – 2	(шифр, назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1	
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)	Спеціальність <u>035 Філологія</u> Спеціалізація: 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно)	Семестр	
Загальна кількість годин – 90		2	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній рівень: Магістр	16 год.	
		Практичні, семінарські	
		16	
		Лабораторні	
		-	
		Самостійна робота	
		58 год.	
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Головною метою курсу «Політична комунікація» є ознайомлення студентів з головними аспектами політичної комунікації, з ціллю сформувати у них розуміння ролі та значення інформації та її форми подачі у політиці, вивчення основних понять політичної комунікації, розкриття особливостей виборчої комунікації та політичної реклами, формування навичок у галузі риторичного та стилістичного аналізу виборчих промов та відеоподкастів.

Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомлення з основними поняттями політичної комунікації
- вивчення класичні теорії політичної комунікації
- ознайомлення із сучасними моделями політичної комунікації
- розгляд процесу переконання та його складових
- аналіз та побудова різних моделей аргументації
- розгляд ролі засобів переконання,
- ознайомлення студентів із структурними елементами виборчої промови та їх функціями,
- ознайомлення з особливостями політичної реклами
- допомога студентам опанувати навички аналізу виборчих промов та виборчих

відеороликів.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК5. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК6. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності (ФК):

ФК6. Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.

ФК7. Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

ФК8. Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату.

ФК9. Здатність вільно володіти методологічними засадами дослідження лінгвальних об'єктів на різних рівнях мовної структури.

ФК11. Здатність вільно, гнучко та ефективно використовувати німецьку та англійську мови у письмовому та усному мовленні, в різних жанрово-стильових видах і регістрах спілкування для розв'язання комунікативних завдань.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН2. Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати своїх досліджень державною та іноземною мовами.

ПРН4. Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ПРН5. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.

ПРН6. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.

ПРН14. Створювати, аналізувати й редагувати тексти різних стилів та жанрів.

ПРН16. Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПРН17. Планувати, організувати, здійснювати і презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в конкретній філологічній галузі.

Результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні поняття політичної комунікації
- моделі сучасної політичної комунікації;
- комунікативні стратегії
- особливості політичної реклами
- засоби переконання
- складові виборчої промови та їх функції;
- моделі аргументації
- аргументи до логосу, етосу та пафосу

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *вміти*:

- описати засоби інсценування політика та його політичних засад
- визначити модель виборчого відеоподкаста
- аналізувати структуру виборчої промови;
- визначити типи аргументів
- використовувати різні моделі аргументації
- знайти риторичні та стилістичні засоби та охарактеризувати їх функції.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи вивчення політичних комунікацій та засоби перзуасивності

1. Теорії та моделі політичної комунікації

Тема 1. Політична комунікація: поняття та роль в сучасному суспільстві.

Тема 2. Класичні теорії політичної комунікації.

Тема 3. Сучасні моделі політичної комунікації.

2. Засоби впливу

Тема 4. Емоційні засоби впливу та їх вербальна та невербальна реалізація у політичних промовах.

Тема 5. Аргументація: структура та моделі аргументації.

Тема 6. Стилїстичні та риторичні засоби наочності, переконливості та естетичної образності.

Змістовий модуль 2. Виборча комунікація та політична реклама

1. Виборча комунікація та її стратегії

Тема 7. Виборча комунікація: суть, види та функції.

Тема 8. Комунікативні стратегії.

Тема 9. Політичне маніпулювання та його мовна реалізація.

2. Політична реклама

Тема 10. Політичний відеоподкаст як приклад політичної реклами.

Тема 11. Інсценування політика та політики.

Тема 12. Наративність та мультимедійність виборчих відеоподкастів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
Л		П	Лаб	Інд	Ср	Л		П	Лаб	Інд	Ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи вивчення політичних комунікацій та засоби перзуасивності												
Тема 1. Політична комунікація: поняття та роль в сучасному суспільстві	6	2				4						
Тема 2. Класичні теорії політичної	8	3				5						

комунікації														
Тема 3. Сучасні моделі політичної комунікації	8	3				5								
Тема 4. Емоційні засоби впливу та їх вербальна та нонвербальна реалізація у політичних промовах.	7	2				5								
Тема 5. Аргументація: структура та моделі аргументації.	8	3				5								
Тема 6. Стилїстисні та риторичні засоби наочності, переконливості та естетичної образності.	8	3				5								
Змістовий модуль 2. Виборча комунікація та політична реклама														
Тема 7. Виборча комунікація: суть, види та функції.	6	2				4								
Тема 8. Комунікативні стратегії.	8	3				5								
Тема 9. Політичне маніпулювання та його мовна реалізація	8	3				5								
Тема 10. Політичний відеоподкаст як приклад політичної реклами	7	2				5								
Тема 11. Інценування політика та політики.	8	3				5								
Тема 12. Наративність та мультимедійність виборчих відеоподкастів	8	3				5								
Усього годин	90	32				58								

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Обговорення емоційних засоби впливу та їх вербальної та невербальної реалізації у політичних промовах.	2
2	Аргументація: структура та моделі аргументації.	4
3	Стилістичні та риторичні засоби наочності, переконливості та естетичної образності.	4
4	Політичний відеоподкаст як приклад політичної реклами.	2
5	Інценування політика та політики.	2
6	Наративність та мультимедійність виборчих відеоподкастів.	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Тема 1. Тема 1. Політична комунікація: поняття та роль в сучасному суспільстві.	4
2	Тема 2. Класичні теорії політичної комунікації.	4
3.	Тема 3. Сучасні моделі політичної комунікації.	5
4.	Тема 4. Емоційні засоби впливу та їх вербальна та невербальна реалізація у політичних промовах.	5
5.	Тема 5. Аргументація: структура та моделі аргументації.	5
6	Тема 6. Стилістичні та риторичні засоби наочності, переконливості та естетичної образності.	5
7	Тема 7. Виборча комунікація: суть, види та функції.	5
8	Тема 8. Тема 8. Комунікативні стратегії.	5
9	Тема 9. Політичне маніпулювання та його мовна реалізація.	5
10	Тема 10. Політичний відеоподкаст як приклад політичної реклами.	5
11	Тема 11. Інценування політика та політики.	5
12	Тема 12. Наративність та мультимедійність виборчих відеоподкастів.	5
	Разом	58

7. Індивідуальні завдання

Написати реферат на одну з запропонованих тем.

Перелік тем до рефератів:

1. Класичні теорії політичної комунікації.
2. Мультимедійність виборчих роликів.
3. Моделі політичної комунікації.
4. Виборча кампанія та її особливості
5. Риторичні фігури у виборчих промовах.
6. Інценування політики у виборчих промовах.

7. Інценування політика у політичних промовах.
8. Засоби маніпулювання у виборчих відеоподкастах.
9. Емоційні засоби впливу у виборчих відеоподкастах.
10. Емоційні засоби впливу та їх вербальна та невербальна реалізація у виборчих промовах.
11. Стратегії виборчої комунікації.
12. Аналіз моделей аргументації у виборчій промові.

8. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний метод, метод проблемного викладення матеріалу. Колаборативне навчання. Інтерактивне навчання.

9. Методи контролю

Загальною метою контролю успішності науково-теоретичної та практичної лінгвістичної підготовки майбутніх філологів є виявлення рівня засвоєння студентами теоретичних знань навчальної дисципліни та обсягу умінь застосовувати набуті знання для вирішення практичних завдань. Система контролю з «Політичної комунікації» для студентів освітнього рівня «магістр» охоплює **поточний контроль та підсумкове оцінювання.**

Під час *поточного контролю* оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою та першоджерелами, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді модульної роботи та написання реферата.

10. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90–100	Зараховано
70–89	
51–69	
26–50	
1–25	не зараховано

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	56 балів (поточний контроль) – оцінка участі у лекціях та відповідей на семінарських заняттях	20 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання самостійної роботи	24 бали (модульна письмова робота)
Мінімальний пороговий рівень	30 балів (поточний контроль)	10 балів (проміжний контроль)	10 балів

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
45–56 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибокого та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та

	додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, аналізує і робить висновки.
35–45 балів	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обгрунтованого його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовує при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Проте при висвітлення певних питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються неточності та незначні помилки.
25–35 балів	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. НЕ здатний до глибокого аналізу, обгрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
12–25 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обгрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриваючи зміст теоретичних питань і практичних завдань.
5–12 балів	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавальних явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0–5 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
Написання реферату на одну із запропонованих тем	Оцінювання самостійної роботи студентів враховує якість та обсяг опрацювання наукової літератури, вміння її реферувати, аналізувати, узагальнювати результати пошуків, а також виклад власних думок. Для отримання максимальної кількості балів необхідно детально ознайомитися з науковими текстами, виокремити основні положення, підтвердити їх цитатами. Реферування теоретичних робіт за готовими зразками оцінюється не вище 5 балів.	10
Аналіз виборчої промови	Обов'язкове врахування аргументації, стилістичних та риторичних аспектів.	10

Критерії оцінювання модульної роботи:

- «відмінно» (19 – 24 бали): повне розкриття теми, яке демонструє глибоке розуміння предмету вивчення й аргументований виклад матеріалу, правильне оформлення наукової роботи;
- «добре» (14 – 18 балів): достатнє розкриття теми, яке демонструє доволі глибоке розуміння предмету вивчення й аргументований виклад матеріалу, правильне оформлення наукової роботи з деякими неточностями і незначними помилками;

- «задовільно» (6 – 17 балів): неповне розкриття теми, яке демонструє поверхневе розуміння предмету вивчення й недостатньо аргументований виклад матеріалу, неправильне оформлення наукової роботи із суттєвими неточностями і помилками;
- «незадовільно» (0–5) балів): незадовільне виконання завдання, яке свідчить про недостатню сформованість передбачених фахових компетентностей, знань і вмінь або невиконання завдання.

Відвідування лекцій	2 x 8 = 16
Семінарські заняття	8 x 5 = 40
Самостійна робота	20
Модульна робота	24
Разом	100

Для зарахування семінарського заняття обов'язковий аналіз практичного матеріалу (політичної промови, виборчої промови, виборчого відеоподкаста), ознайомлення із додатковою теоретичною літературою, глибоке розуміння проблеми.

Для зарахування самостійної роботи обов'язковим є *вдумливе опрацювання* запропонованої промови чи відеоподкаста, вміння визначити тип аргументації, знайти стилістичні та риторичні засоби впливу на аудиторію.

Для зарахування модульної роботи обов'язковим є розв'язання запропонованої проблеми в науковій літературі, а також формулювання власного розуміння проблеми, що розглядається.

11. Рекомендована література

Базова

1. Башук А.І. Інформаційна політика : навч. посіб. Київ: Вид-во ДЖ КНУ ім. Т. Шевченка, 2007. 90 с.
2. Бебик В. Як стати популярним, перемогти на виборах і утриматися на політичному Олімпі. –Київ, 1993.
3. Бойчук І. В. Вплив засобів масової інформації (ЗМІ) на участь громадян України у виборчих кампаніях / І. В. Бойчук // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2011. – Вип. 59. – С. 546-552.
4. Бойчук І. В. Вплив партійної преси на формування політичної свідомості громадян України / І. В. Бойчук // Сучасна українська політика. – Київ : Центр соціальних комунікацій, 2012. – Вип. 26. – С.284-291
5. Виборчі технології. Збірник матеріалів. Упор. В. Ціон. –Київ, 1998
6. Штромайер Г. Політика і мас-медіа. – Київ: Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2008. – 303 с.
7. Hägg G. Die Kunst, überzeugend zu reden. München: Verlag C. H. Beck, 2003. – 248 S.

8. Hägg G. Überreden – Überzeugen – Gewinnen. München: Verlag C. H. Beck, 2004. – 187 S.
9. Knape J. Persuasion / Joachim Knape // Historisches Wörterbuch der Rhetorik. – Tübingen: Niemeyer Verlag, 2003. – Bd. 6. – Sp. 876-907. <https://publikationen.uni-tuebingen.de/xmlui/bitstream/handle/10900/59918/Knape%20%282003%29%20%E2%80%93%20Persuasion.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
10. Knape J. Rede, Redegattungen / Joachim Knape // Reallexikon der deutschen Literaturwissenschaft. – Berlin: Walter de Gruyter, 2003. S. 233-235.
11. Mikos L. Fern-Sehen. Bausteine zu einer Rezeptionsästhetik des Fernsehens. – Berlin, 2001.
12. Mikos L. Film- und Fernsehanalyse. Konstanz: UVK Verlagsgesellschaft mbH, 2008. – 395 S.
13. Veihl V. Neue Formen der Beziehung zwischen Zuschauern und Fernsehakteuren im gegenwärtigen Realitätsfernsehen. Eine Analyse am Beispiel des Formats „Big Brother“ / Veihl V. – Potsdam-Babelsberg, 2001.
14. Ueding G., Steinbrink B. Grundriß der Rhetorik: Geschichte, Technik, Methode. - 3., überarb. und erw. Aufl. - Stuttgart: J. B. Metzler, 1994. – 420 S.

Допоміжна

1. Ленуар Р. Соціальна влада публічних виступів / Р. Ленуар // Журнал «І». – 2004. – № 32. — Режим доступу до журн. :<http://www.ji.lviv.ua/n32texts/lenoir.htm>
2. Основи масово-інформаційної діяльності : [підручник] / А.З. Москаленко, Л.В. Губерський, В.Ф. Іванов. – К.: Вид.-пол.центр «Київський університет», 1999. – 634 с.
3. Midjana T. Narration in Wahlwerbespots / Midjana Tetjana // Німецька мова в Україні: традиції та перспективи розвитку = Deutsche Sprache in der Ukraine: Kontinuitäten und Entwicklungen : матеріали XXIII Міжнар. наук.-практ. конф. Асоціації українських германістів (Львів, 4 – 6 жовтня 2016 р.). – Львів : ПАІС, 2016. – С. 106–107.
4. Midjana T. Welche rhetorischen Mittel nutzen Politiker, um uns zu überzeugen? Germanistik in transkulturellen Räumen: Theorie und Praxis: зб. матеріалів доп. учасн. XXVII Міжнар. наук.-практ. конф. Асоціації українських германістів. – Львів: Паіс, 2020. – С. 123-124.
5. Midjana T. Gattungsspezifische Merkmale des politischen Videopodcasts / Midjana Tetjana // Germanistik in der Ukraine. – 2010. – С. 9–13.

6. Midjana T. Politischer Videopodcast aus rhetorischer Perspektive / Midjana Tetjana // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія філологічні науки (мовознавство). – 2010. – №89. – С. 206–211.
7. Midjana Tetjana. Persuasion durch Argumentation am Beispiel einer Wahlkampfrede / Midjana Tetjana // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія : філологічні науки (мовознавство). – 2011. – №96. – С. 112–116.
8. Midjana T. Traditionelle versus neue Wahlkampfrede / T. Midjana, N. Feshchuk. // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія : філологічні науки (мовознавство). – 2011. – №96. – С. 112–116.
9. Midjana T. Wahlwerbespot als multimedialer Text / Midjana Tetjana // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія : філологічні науки (мовознавство). – 2014. – №130. – С. 141–146.
10. Midjana T. Narration in politischer Werbung / Midjana Tetjana // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія : філологічні науки (мовознавство). – 2018. – №165. – С. 669–677.
11. Midjana T. Multicodalität und Multimedialität des politischen Videopodcasts / Midjana Tetjana // Матеріали X. Українсько-баварського конгресу германістів. – 2010. – С. 91–94.
12. Midjana T. Der neue Internet-Modus „Videopodcast“ und seine mediensystemspezifischen Vorteile. / Midjana Tetjana // Die Germanistik um die Jahrtausendwende : X. Ukrainisch-bayerischer Germanistenkongresses (München/ Kloster Banz 26–30 April 2011.). – Verlagszentrum der Nationale Iwan-Franko-Universität Lwiw, 2012. – S. 96–101.
13. Midjana T. Struktur des neuen Internet-Modus „Politischer Videopodcast“ aus der Perspektive der Rhetorik / Midjana Tetjana // Deutsch lehren und lernen in der interkulturellen Welt : Thesen der XVII. Internationalen wissenschaftlich-praktischen UDG V-Tagung. – Lwiw, 2010. – S. 68-69.
14. Midjana T. Thematische Aufbereitung in politischen Videopodcasts / Midjana Tetjana // Deutsche Sprache im ukrainischen Kontext: Bildung und Entwicklung der Sprachkompetenz, kontrastive Untersuchungen und interkulturelle Kommunikation : Thesen der XIX. Internationalen wissenschaftlich-praktischen UDG V-Tagung (Odessa, 21. – 22. September 2011.). – Odessa: Feniks, 2012. – S. 132-133.
15. Midjana T. Argumentation in Wahlkampfreden / Midjana Tetjana // Україна та німецькомовні країни в діалозі літератур, мов та культур : матеріали XX Міжнар.

наук.-практ. конф. Асоціації українських германістів (Львів, 27–28 вересня 2013 р.).
– Львів : ПАІС, 2013. – С. 161–162.

16. Midjana T. Inszenierte Selbstdarstellung der Politik am Beispiel der ukrainischen und deutschen Wahlwerbepots / Midjana Tetjana // Українська германістика в діалозі культур = Ukrainische Germanistik und Kulturdialog : матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф. Асоціації українських германістів (Львів, 6 жовтня – 8 жовтня 2015 р.). – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 100–101.

Інформаційні ресурси

1. <http://osvita.mediasapiens.ua>

2. <http://www.telekritika.ua/>

3. <http://www.cje.org.ua> – Комісія з журналістської етики офіційний сайт

4. <http://nmpu.org.ua> – незалежна медіа-профспілка України 5. <http://nsju.org> –

Національна спілка журналістів України

6. Виборча кампанія 2012 була найдорожчою // [Електронний ресурс] – Режим доступу:

http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?viborcha_kampaniya2012_bula_naydorozhchoyu_eksperti&objectId=1271757 11

7. Жданов І. Простір свободи? / Ігор Жданов, Микола Сунгуровський // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/ARCHIVE/prostir_svobodi.html